

prof. dr hab. Katarzyna Skowronek

Pracownia Onomastyki, Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie

**Katedra Studiów nad Kulturą i Badań Ery Cyfrowej, Wydział Humanistyczny AGH
w Krakowie**

Kraków, 12 czerwca 2024 r.

**Recenzja osiągnięć naukowych Pani dr Moniki Czerepowickiej,
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych
w dyscyplinie językoznawstwo**

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Habilitantki

Pani dr Monika Czerepowicka jest związana zawodowo z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Choć tytuł zawodowy magistra filologii polskiej zdobyła na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego (2000), to już stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa otrzymała na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim (na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem prof. Z. Saloniego pt. „Opis lingwistyczny wyrażeń niestandardowych składniowo typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (Olsztyn 2006). Przez ostatnie 18 lat (tj. od 2006 r.) pracuje na Wydziale Humanistycznym tej uczelni, na stanowisku adiunkta.

Aktywność naukowa Pani dr Czerepowickiej datuje się od 2001 r. – wtedy to opublikowała swój pierwszy artykuł w czasopiśmie językoznawczym („Polskie korpusy tekstów (wybrane zagadnienia)”, *Prace Językoznawcze*). W ocenie dorobku Habilitantki najistotniejszy jest jednak okres od 2006 r. do chwili obecnej (i ten okres głównie biorę pod uwagę w tej recenzji). Oprócz monografii przedstawionej jako osiągnięcie naukowe (por. punkt 2.) Pani Doktor opublikowała w latach 2006-2024 (a więc przez około 18 lat) 15 artykułów w czasopismach naukowych, 7 rozdziałów w monografiach naukowych; ponadto „podoktoratową” monografię „Opis powierzchniowskładniowy wyrażeń niestandardowych typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (Warszawa 2006). Drugim opracowaniem monograficznym jest współautorskie (wraz z I. Kosek i S. Przybyszewskim) studium „VERBEL. Elektroniczny słownik

paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020). Doktor Czerepowicka uczestniczyła (od 2006 r.) w 20 konferencjach krajowych i zagranicznych. Brała/bierze udział (od 2006) w 5 różnych projektach finansowanych przez NCN lub inne podmioty (w tym zagraniczne). Jest leksykografką, dydaktyczką, promotorką prac dyplomowych i współorganizatorką życia naukowego Wydziału Humanistycznego UWM.

Ogólna ocena działalności naukowo-zawodowej Pani dr Moniki Czerepowickiej jest pozytywna. W omawianym okresie (2006-2024) Habilitantka wykazała się wystarczającą aktywnością zawodową, w tym: naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

2. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitantki

Jako osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazała monografię pt. „Wielowyrzowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” (Olsztyn 2023, ss. 266, Wyd. UWM). Praca ta stanowi zwieńczenie tematów i praktyk badawczych dr Czerepowickiej, podejmowanych przez nią od czasu doktoratu aż do chwili obecnej (por. p. 3. tej recenzji). Monografia składa się z siedmiu rozdziałów przeglądowych i/lub analitycznych (z których trzy zakończone są Podsumowaniem) oraz ze *Wstępu* i *Zakończenia*.

Zanim przystąpię do omówienia i oceny pracy, chciałabym przypomnieć ustawowy wymóg, jaki jest stawiany przed tzw. „pracami habilitacyjnymi”: jest nim **znaczny wkład autora/autorki w rozwój określonej dyscypliny naukowej (w tym przypadku – językoznawstwa)**. Można zatem założyć, że dzieło takie powinno posiadać walor oryginalności, jakąś „wartość dodaną”, która pozwala spojrzeć na język lub komunikację językową w odmienny niż proponowany dotychczas w literaturze naukowej sposób.

We Wstępie Autorka precyzuje cele swojej monografii, jakimi są: 1. usystematyzowanie dostępnej wiedzy na temat jednostek nieciągłych; 2. analiza opisu leksykograficznego wielowyrzowych jednostek leksykalnych w słownikach tradycyjnych i elektronicznych („szczególnie interesuje mnie ten jego element, na podstawie którego można rozróżnić cechy gramatyczne [tych] jednostek”); 3. wskazanie jednego z możliwych sposobów opisu fleksji jednostek wielowyrzowych, zastosowanego w dwóch słownikach elektronicznych (SEJF i VERBEL) (por. s. 13-14).

W zakresie metodologicznym Autorka przyjmuje perspektywę strukturalistyczną, funkcjonalno-formalną. Zakłada również, że recenzowana praca ma charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy językoznawstwo, leksykografię (w tym narzędzia techniczne umożliwiające praktykę leksykograficzną elektroniczną) oraz językoznawstwo kwantytatywne (por. s. 15). Stwierdzenie to budzi moje zastrzeżenie: interdyscyplinarność oznacza, że badacz/badaczka wychodzi w swoich badaniach poza jedną dyscyplinę (a nawet dziedzinę) wiedzy (jaką jest w tym wypadku lingwistyka/humanistyka). Praca „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie...” jest pracą ściśle lingwistyczną. Korzystanie z różnych subdyscyplin językoznawczych trudno uznać za interdyscyplinarność.

W podrozdziale 2.1. Pani Doktor przytacza różne definicje leksykografii, z uwzględnieniem także tych nowszych, w których podstawą pracy słownikarskiej stają się elektroniczne bazy danych. Sporą część uwagi (por. 2.2.) poświęca opisowi leksykografii elektronicznej (z przykładami), wskazując na jej charakter, zasięg, możliwości i ograniczenia. W końcowym akapicie tego rozdziału dr Czerepowicka konstruuje własną propozycję dotyczącą charakteru i zadań współczesnej leksykografii.

Rozdział 3. jest szczegółowym przeglądem stanowisk i koncepcji w zakresie związku frazeologicznego. Habilitantka sprawnie i klarownie omawia najważniejsze z nich, autorstwa S. Skorupki, A.M. Lewickiego, A. Bogusławskiego, M. Grochowskiego, W. Chlebdy, P. Müldnera-Nieckowskiego, opatrując je komentarzami (por. 3.1.). Podrozdział 3.2. jest opisem koncepcji frazeologicznych powstałych na gruncie lingwistyki komputerowej (tu: model I. Mielczuka et al., T. Baldwina i Su Nam Kima oraz M. Woźniaka) i w pewnym stopniu autorską dyskusją z nimi. Podrozdział 3.3. jest z kolei propozycją definicji jednostki wielowyrazowej. Pani Doktor wskazuje na przyjęte przez siebie kryteria, omawia właściwości gramatyczne tych obiektów językowych.

Rozdział 4. ma charakter przeglądowy – jest omówieniem, w jaki sposób w historycznych i współczesnych słownikach języka polskiego traktowane są wielowyrazowe jednostki języka. W przypadku *Słownika B. Lindego* Pani dr Czerepowicka nie tylko opisuje sposoby, w jaki słownikarz ujmuje te obiekty językowe, ale i omawia pewną tradycję leksykograficzną (przed Lindem) w tym zakresie. Następnie Habilitantka zwraca uwagę na pewien postęp w zakresie odnotowywania frazeologizmów w różnych leksykonach, jak i na istniejące niedociągnięcia w tym względzie; czyni to dla *Słownika wileńskiego*, *Słownika warszawskiego*, *Słownika W. Doroszewskiego*, *Słownika*

współczesnego języka polskiego B. Dunaja, *Innego słownika języka polskiego PWN* M. Bańko, *Wielkiego słownika języka polskiego PAN* P. Żmigrodzkiego; Podobnego przeglądu dokonuje w obrębie słowników frazeologicznych (od słownika A. Krasnowolskiego (1898) przez słownik S. Bąby i J. Liberka (2001) po słownik P. Müldnera-Nieckowskiego (2004)). Rozdział ten pokazuje nie tylko praktykę leksykograficzną dotyczącą traktowania jednostek nieciągłych w słownikach jednojęzycznych języka polskiego, ale i postępującą w tym zakresie refleksję lingwistyczną. Podsumowanie tego rozdziału jest dość krótkie, jednak trzeba zauważyć, że większość uwag dyskusyjnych lub krytycznych wobec tych słowników umieściła Autorka w analitycznych partiach tego rozdziału.

W rozdziale 5. Habilitantka mierzy się z zagadnieniem opisu gramatycznego (głównie – fleksyjnego) dotyczącego jednostek wielowyrazowych, na podstawie wybranej koncepcji opisu morfologicznego polszczyzny. Dyskutuje z pojęciami fleksemu i wokabulary, wprowadzonymi do polskiego językoznawstwa przez J. S. Bienia i Z. Saloniego.

Z kolei rozdział 6. jest w mojej opinii najbardziej samodzielny i najdojrzały myślowo (por. s. 159-162) – Autorka teoretyzuje na temat ważnych pojęć, koniecznych w opisie gramatycznym jednostek wielowyrazowych, szczególnie w słownikach elektronicznych (*fleksem / flektem / wyraz morfologiczny* etc.). Następnie Pani Doktor pokazuje konkretne możliwości opisu gramatycznego (fleksyjnego) w dwóch słownikach: w *Słowniku elektronicznym jednostek frazeologicznych* (SEJF, 2012) i w elektronicznym słowniku frazeologizmów czasownikowych *VERBEL* (2020). Autorka dokonuje również przeglądu zagadnień i problemów, wiążących się z konsekwentnym i rygorystycznym opisem gramatyczno-formalnym jednostek wielowyrazowych, wprowadzając czytelników w szczegóły „anatomiczne” obu leksykonów.

Jak wynika z badań zaprezentowanych w rozdziale 7., zbiór wielowyrazowych jednostek imiennych tworzą głównie hasła rzeczownikowe, składające się z dwóch lub trzech komponentów leksykalnych, których paradygmaty fleksyjne są regularne. Hasła przymiotnikowe i przysłówkowe są marginalne pod względem liczbowym. Z kolei analiza zbioru wielowyrazowych jednostek czasownikowych przynosi obserwację, że są to na ogół zwroty grupy werbalnej dysponujące pełnym paradygmatem fleksyjnym, wynikającym z obecności komponentu czasownikowego.

Rozdział 8. jest z „mojej” perspektywy językoznawczej, tj. statystyki lingwistycznej, bardzo interesujący. Autorka odnosi bowiem prawo Zipfa (mówiące, że częstość pewnych wielkości lub cech jest odwrotnie proporcjonalna do ich rangi statystycznej) do wielowyrazowych jednostek języka; w konsekwencji zadaje pytanie, czy częstość występowania wzorów strukturalno-paradygmatycznych (omówionych w poprzednim rozdziale) jest skorelowana z ich budową lub innymi czynnikami (por. s. 214). Ze sprawnie przeprowadzonej analizy prawa Zipfa na korpusie (źródła leksykalne programów SEJF I VERBEL) oraz obliczeń w ramach poszczególnych klas frekwencyjnych wynika, że wzory bardzo częste i częste są na początku listy rangowej, a jednocześnie są najbardziej regularne fleksyjnie i nieskomplikowane formalnie. Wraz ze wzrostem rangi wzorów widać tendencje do pojawiania się ograniczeń systemowych a następnie pozasystemowych. Habilitantka stawia również hipotezę, że wraz ze wzrostem długości (tj. liczby segmentów) wielowyrazowych jednostek leksykalnych maleje ich frekwencja (rośnie ranga).

W Zakończeniu dr Czerepowicka punktuje, w jaki sposób rozwój refleksji językoznawczej przekłada się na praktykę leksykograficzną. Pokazuje, że najnowsze słowniki ogólne (czyli: ISJP, WSJP PAN, SEJF, VERBEL) – w najpełniejszy (choć różny) sposób bazują na rozwijającej się w tym zakresie refleksji lingwistycznej. Podkreśla zalety sformalizowanego opisu jednostek wielowyrazowych w słownikach elektronicznych, jak i w ogóle leksykonów o takim charakterze. W konsekwencji tego opis leksykograficzny tych obiektów językowych staje się konsekwentny i zniuansowany jednocześnie. Ponadto Autorka opisuje syntetycznie grupę jednostek wielowyrazowych, charakteryzując jej skład (różne wzory) i cechy gramatyczne. Zauważa, że słowniki elektroniczne stanowią nową, zmieniającą się szybko w czasie jakość, zarówno dla badaczy, jak i użytkowników nieeksperckich. Podkreśla powstanie nowej subdyscypliny – leksykografii mobilnej (typu *smart*).

Jakie cechy pracy pt. „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” pragnę podkreślić?

1. Recenzowana monografia mieści się w samym „sercu” refleksji lingwistycznej dotyczącej polskiego systemu językowego i jego niektórych cech kategoryalnych. Autorka przeprowadza istotną z punktu widzenia językoznawstwa systemowego i warsztatu słownikarskiego analizę dużej części leksykonu polszczyzny, tj. jednostek leksykalnych wielowyrazowych. Z tego względu **praca ta jest potrzebna i ważna.**

2. Wzbudza uznanie duża wiedza Habilitantki w zakresie literatury naukowej dotyczącej głównego przedmiotu rozważań, czyli związanej ze stałymi połączeniami w języku, ich typologią, teorią i praktyką leksykograficzną etc.
3. Refleksja zaprezentowana w tym studium jest uporządkowana, zdyscyplinowana, rzeczowa, uargumentowana, w pewnej też mierze (choć może w niektórych fragmentach pracy zbyt mało) dyskutująca z rozwiązaniami poprzedników. Pracę cechuje jasny i klarowny styl naukowy.
4. Za pewną słabość recenzowanej monografii można uznać jej aspekt opisowy (a ściślej – streszczający) historyczne i współczesne dokonania leksykograficzne (w tych właśnie fragmentach głos Autorki niekiedy „milknie” lub staje się „cichszy”).
5. Na bardzo pozytywną notę zasługują rozdziały 6. i 8., w których widoczny jest znaczny stopień samodzielnej refleksji językoznawczej, umiejętności zastosowania znanych pojęć i praw do własnego materiału empirycznego i wyciągnięcia na tej podstawie interesujących wniosków.

Reasumując punkty 1.-5., należy przede wszystkim zauważyć, że Habilitantka wywiązała się z postawionych przez siebie zadań: usystematyzowała wiedzę na temat jednostek nieciągłych w polszczyźnie, dokonała opisu i typologii wielowyrazowych jednostek leksykalnych w słownikach tradycyjnych i elektronicznych, pokazała też, w jaki sposób różne słowniki radzą sobie z opisem gramatycznym tych jednostek (szczególnie – w jaki sposób słowniki SEJF i VERBEL radzą sobie z opisem ich fleksji).

W związku z powyższymi argumentami stwierdzam, że przedłożona przez Panią dr Monikę Czerepowicką monografia pt. „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” stanowi istotny wkład Autorki w rozwój językoznawstwa.

3. Ocena pozostałego opublikowanego dorobku naukowego Habilitantki

Na pozostały dorobek naukowy dr Moniki Czerepowickiej (biorę tu pod uwagę czas od doktoratu do rozpoczęcia procedury habilitacyjnej; lata 2006-2024) składa się:

- „podoktoratowa” monografia „Opis powierzchniowoskładniowy wyrażen niestandardowych typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (2006);

- współautorskie (wraz z I. Kosek i S. Przybyszewskim) studium „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020);

- 15 artykułów w czasopismach naukowych;
- 7 rozdziałów w monografiach naukowych.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na **kilka aspektów twórczości naukowej**

Pani dr Czerepowickiej:

- po pierwsze, na 18 lat Jej aktywności naukowej składają się 2 książki i 22 artykuły. Można zatem powiedzieć, że jest to – pod względem ilościowym – twórczość „średnich rozmiarów”. Jednak Jej dorobek jest, jeśli można tak to określić, dobrze „ulożony” – mam tu na myśli, oczywiście, czasopisma, w których zostały opublikowane teksty naukowe Habilitantki. Są to: „Prace Filologiczne”, „LingVaria”, „Polonica”, „Język Polski”, „Prace Językoznawcze”, „Biuletyn PTJ”, „Logopedia” – periodyki ważne i cenione w polskim środowisku lingwistycznym, często o wysokiej lub bardzo wysokiej punktacji ministerialnej;
- po drugie, 6 tekstów (wieloautorskich) zostało opublikowanych w języku angielskim (co pokazuje, że tematyka słowników elektronicznych i rozmaitych narzędzi wokół nich zebranych ma charakter sięgający daleko poza refleksję polonistyczną);
- po trzecie, w obrębie Jej twórczości w czasopismach naukowych widać najważniejsze zainteresowania naukowe Habilitantki, tj.: problematykę sformalizowanego opisu gramatycznego polszczyzny, zagadnienia teorii leksykografii cyfrowej oraz wykorzystania baz danych, korpusów etc. w praktyce językoznawczej i społecznej (dydaktycznej, logopedycznej – por. np.: „Jasnopis a wsparcie osób z zaburzeniami mowy...”, „Wykorzystanie programów komputerowych w praktyce logopedycznej”, „Możliwości zastosowania narzędzia do pomiaru zrozumiałości tekstu Jasnopis w praktyce szkolnej”);
- po czwarte, charakter i zakres rozważań naukowych Pani Doktor jest zasadniczo zbieżny z refleksją zawartą w monografii habilitacyjnej. Można powiedzieć, że w porządku chronologicznym i intelektualnym zrecenzowane studium (por. p. 2.) mogło powstać właśnie dzięki wcześniejszym badaniom Pani Doktor, których wyniki zostały zaprezentowane w artykułach naukowych i rozdziałach monograficznych.

Wskazę kilka **cech charakterystycznych warsztatu naukowego Habilitantki** (na wybranych przykładach Jej artykułów i rozdziałów monograficznych). Są to:

- umiejętność aplikacji teorii lingwistycznych do zadań i celów praktyk leksykograficznych, szczególnie tych nowszych, służących tworzeniu słowników elektronicznych (por. np. „Źródła w tworzeniu elektronicznego słownika paradygmatów frazeologizmów werbalnych”, „Computational Lexicography of Multi-Word Units: How

Efficient Can It Be?”, „Toposław jako narzędzie znakowania jednostek wieloczłonowych”, „Jak znaleźć igłę w stogu siana. Automatyczna ekstrakcja wielosegmentowych jednostek leksykalnych z tekstu polskiego”);

- stawianie zarówno właściwych, precyzyjnych pytań badawczych i hipotez, jak i rzeczowe odpowiadanie na nie lub potwierdzanie ich z pomocą bogatego materiału językowego (por. np. „Wstępne uwagi o negacji w wielowyrzowych jednostkach werbalnych”);

- zdolność analizy szczegółowych, ciekawych problemów gramatycznych (por. np. „Realizacja pozycji podmiotu otwieranej przez zwrot frazeologiczny a jego paradygmat (na wybranych przykładach)”, „O szczególnych nie-istniejących rzeczownikach we współczesnej polszczyźnie” – choć termin *nie-istniejące* nie jest zbyt precyzyjny, „*Po pierwsze, z bliska, po polsku*, czyli o wybranych wyrażeniach dwusegmentowych”);

- konceptualizowanie szczegółowych zjawisk językowych w perspektywie historycznej i współczesnej (por. np. „Status czasownikowej formy *kole* we współczesnej polszczyźnie”);

- postrzeganie zrealizowanych / opracowanych słowników lub narzędzi leksykograficznych jako podstawy do rekonstrukcji pewnego typu refleksji lingwistyczno-teoretycznej (por. np. „SEJF — Słownik elektroniczny jednostek frazeologicznych”, „Problemy opisu związków frazeologicznych w formalizmie „Multifleks...”);

- umiejętne rozwijanie i precyzowanie istniejących już opisów gramatycznych pewnych zjawisk językowych (por. np. „Opis dystrybucji niektórych form tzw. zaimków trzecioosobowych”, „O odmianie czasowników o podstawach *mleć* i *pleć*”).

Przyjrzyć się również należy współautorskiej monografii „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020), w której Habilitantka ma swój autorski udział przede wszystkim w postaci rozdziału 4. „Budowa słownika” (kwestie te omawia i rozwija także w podrozdziale 6.4. monografii habilitacyjnej).

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na duży dorobek słownikowy Habilitantki. Jest Ona bowiem m.in. współautorką dwóch elektronicznych słowników fleksyjnych wielowyrzowych jednostek leksykalnych a mianowicie:

1/ „SEJF. Słownik elektroniczny jednostek frazeologicznych” (<http://zil.ipipan.waw.pl/SEJF>. Warszawa 2012; współautorka A. Savary). Rola Pani dr Czerepowickiej w tym projekcie była bardzo ważna; polegała na opracowaniu listy

haseł na podstawie dostępnych źródeł leksykograficznych i naukowych oraz przygotowaniu opisu w formalizmie Multiflex;

2/ „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych”: (<http://uwm.edu.pl/verbel/>; współautorzy: I. Kosek, S. Przybyszewski). Pani Doktor współtworzyła m.in. ogólną koncepcję słownika oraz listę haseł, analizowała też paradygmaty wybranych haseł.

Obecnie dr Czerepowicka współpracuje przy projekcie Clarin (jej zadanie to: „Słownik jednostek wieloczłonowych ze zintegrowanym opisem fleksyjnym”) i w *Wielkim słowniku języka polskiego IJP PAN* w Krakowie (jej zadaniem jest aktualizacja informacji fleksyjnej).

Stwierdzam, że dorobek naukowy i publikacyjny Pani dr Moniki Czerepowickiej z lat 2006-2024 jest średni pod względem rozmiarów, zwarty, relatywnie mało zróżnicowany tematycznie, co jest zaletą w tym sensie, że umożliwia pogłębione studia nad wybranymi zagadnieniami. Są nimi przede wszystkim: gramatyczny opis jednostek wielowyrzowych, słowniki elektroniczne, teoria leksykologiczna/leksykograficzna. Zauważam jednocześnie: dążność do precyzyjnych analiz, skrupulatność badawczą, empiryczność.

4. Ocena aktywności Habilitantki w życiu naukowym i współpracy krajowej/międzynarodowej

Habilitantka w okresie 2006-2024 wzięła aktywny (tj. z referatem) udział w 20 konferencjach krajowych i zagranicznych (m.in. w Warszawie, Poznaniu, w Krakowie, ale także: w Atenach, w Maladze, we Lwowie, w Brnie). Były to konferencje leksykograficzne, językoznawczo-komunikacyjne, frazeologiczne i inne. Szczegółowa tematyka referatów (także współautorskich) odzwierciedla charakterystyczne dla Habilitantki kierunki badań i refleksji naukowej (omówione już w p. 3.), jakimi są: leksykografia cyfrowa, strukturalno-formalny opis wybranych zjawisk w systemie języka polskiego, narzędzia cyfrowe w opisie gramatycznym, narzędzia cyfrowe w edukacji. Była ona także członkinią Komitetu Naukowego międzynarodowych konferencji PARSEME General Meeting: Ateny (2014), Valetta (2015), Ohrid (2016), Dubrownik (2017) oraz członkinią Komitetu Programowego warsztatów Multiword Expressions and Universal Dependencies (Turyn 2024). Pani Doktor odbyła staż naukowy w Université François Rabelais de Tours (Blois, Francja).

Na uwagę i wysoką notę zasługuje Jej udział wykonawczy w pracach grantowych w NCN („Opis paradygmatyczny polskich frazeologizmów czasownikowych. Słownik elektroniczny”) i w Polsko-Niemieckiej Fundacji Nauki („D/P- IPHRAS: Interfrazologia jako element języka nauki”). Współpracowała z IPI PAN (w ramach projektu „NEKST – Adaptacyjny system wspomagający rozwiązywanie problemów w oparciu o analizę treści dostępnych źródeł elektronicznych”) i z NCBiR („Technologia kontekstowego rozumienia języka pisanego na potrzeby poprawy błędów oraz automatycznej oceny zrozumiałości tekstu”).

Pani dr Monika Czerepowicka jest członkinią Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (od 2010), Polskiego Związku Logopedycznego (od 2015) i kolegium redakcyjnego czasopisma „Prace Językoznawcze” (od 2014).

Stwierdzam, że Habilitantka jest osobą aktywną zawodową, poszukającą inspiracji i pomysłów zarówno w polskich kręgach naukowych, akademickich i instytucjonalnych, jak i zagranicznych.

5. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitantki

Aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska Pani dr Czerepowickiej widoczna jest w kilku obszarach. Pierwszą, wyraźnie zaznaczającą się sferą Jej działań jest dydaktyka uniwersytecka. Na macierzystej uczelni (UWM w Olsztynie) prowadzi wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria (na kierunkach: filologia polska, logopedia, lingwistyka w biznesie). Jej przedmioty dydaktyczne to m.in.: językoznawstwo komputerowe, gramatyka opisowa współczesnego języka polskiego, funkcjonalny opis języka polskiego, muzyka w terapii logopedycznej, warsztaty pracy z tekstem, technologie informacyjne w humanistyce etc. Prowadziła seminaria dyplomowe na poziomie licencjackim, była recenzentem prac dyplomowych. Od 2019 pełni obowiązki promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim (w dyscyplinie: językoznawstwo).

Bierze udział w życiu organizacyjnym macierzystego Wydziału, m.in. w latach 2010-2014 pełniła funkcję zastępczyni dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UWM. Natomiast w ramach działań obejmujących tzw. wpływ społeczny prowadziła m.in. warsztaty pisarsko-edytorskie w szkołach i podczas imprez miejskich, angażowała się również w cykliczne projekty medialne (Radio Olsztyn).

Liczbę i jakość działań dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących wiedzę z udziałem Pani dr Moniki Czerepowickiej należy ocenić wysoko.

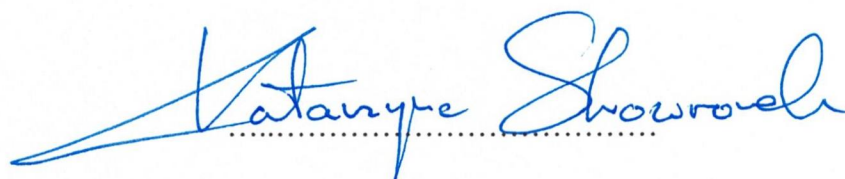
6. Wniosek końcowy

Monografia Pani dr Moniki Czerepowickiej pt. „Wielowyrzowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” (Olsztyn 2023) jest znacznym wkładem Autorki w rozwój językoznawstwa, głównie na poziomie teoretyczno-metodologicznym i analityczno-interpretacyjnym. Recenzowana praca jest zdyscyplinowanym studium tych obiektów językowych, uwzględniającym zarówno tradycję leksykograficzną, jak i własną, autorską perspektywę. Habilitantka dobrze posługuje się lingwistycznymi narzędziami badawczymi. Monografia – w moim przekonaniu – stanie się „pozycją obowiązkową” dla tych, którzy poszukiwać będą skondensowanej i zarazem w miarę pełnej, systematycznej wiedzy na temat leksemów wielowyrzowych, związków frazeologicznych etc.

Także pozostała twórczość naukowo-publicacyjna Pani Doktor odznacza się dobrą jakością. Jej warsztat naukowy cechują: dobra znajomość literatury w zakresie danego problemu, precyzja terminologiczno-definicyjna, dążność do obiektywizacji rozważań, rzetelność argumentacji. Problemy badawcze podejmowane przez Habilitantkę są istotne dla współczesnego językoznawstwa systemowego (gramatyki, w tym: fleksji) oraz leksykologii i leksykografii (szczególnie – elektronicznej). Habilitantka jest osobą aktywną zawodowo, dydaktycznie i organizacyjnie. Wzięła udział w ważnych konferencjach krajowych i zagranicznych. Jest doświadczoną leksykografką.

W związku z powyższymi stwierdzeniami oraz wszystkimi uwagami zawartymi w punktach 1.-5. tej recenzji wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania Pani dr Monice Czerepowickiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo.

Kraków, 12 czerwca 2024 r.

podpis Recenzentki

prof. dr hab. Katarzyna Skowronek

Pracownia Onomastyki, Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie

**Katedra Studiów nad Kulturą i Badań Ery Cyfrowej, Wydział Humanistyczny AGH
w Krakowie**

Kraków, 12 czerwca 2024 r.

**Recenzja osiągnięć naukowych Pani dr Moniki Czerepowickiej,
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych
w dyscyplinie językoznawstwo**

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Habilitantki

Pani dr Monika Czerepowicka jest związana zawodowo z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Choć tytuł zawodowy magistra filologii polskiej zdobyła na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego (2000), to już stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa otrzymała na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim (na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem prof. Z. Saloniego pt. „Opis lingwistyczny wyrażen niestandardowych składniowo typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (Olsztyn 2006). Przez ostatnie 18 lat (tj. od 2006 r.) pracuje na Wydziale Humanistycznym tej uczelni, na stanowisku adiunkta.

Aktywność naukowa Pani dr Czerepowickiej datuje się od 2001 r. – wtedy to opublikowała swój pierwszy artykuł w czasopiśmie językoznawczym („Polskie korpusy tekstów (wybrane zagadnienia)”, *Prace Językoznawcze*). W ocenie dorobku Habilitantki najistotniejszy jest jednak okres od 2006 r. do chwili obecnej (i ten okres głównie biorę pod uwagę w tej recenzji). Oprócz monografii przedstawionej jako osiągnięcie naukowe (por. punkt 2.) Pani Doktor opublikowała w latach 2006-2024 (a więc przez około 18 lat) 15 artykułów w czasopismach naukowych, 7 rozdziałów w monografiach naukowych; ponadto „podoktoratową” monografię „Opis powierzchniowskładniowy wyrażen niestandardowych typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (Warszawa 2006). Drugim opracowaniem monograficznym jest współautorskie (wraz z I. Kosek i S. Przybyszewskim) studium „VERBEL. Elektroniczny słownik

paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020). Doktor Czerepowicka uczestniczyła (od 2006 r.) w 20 konferencjach krajowych i zagranicznych. Brała/bierze udział (od 2006) w 5 różnych projektach finansowanych przez NCN lub inne podmioty (w tym zagraniczne). Jest leksykografką, dydaktyczką, promotorką prac dyplomowych i współorganizatorką życia naukowego Wydziału Humanistycznego UWM.

Ogólna ocena działalności naukowo-zawodowej Pani dr Moniki Czerepowickiej jest pozytywna. W omawianym okresie (2006-2024) Habilitantka wykazała się wystarczającą aktywnością zawodową, w tym: naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

2. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitantki

Jako osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazała monografię pt. „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” (Olsztyn 2023, ss. 266, Wyd. UWM). Praca ta stanowi zwieńczenie tematów i praktyk badawczych dr Czerepowickiej, podejmowanych przez nią od czasu doktoratu aż do chwili obecnej (por. p. 3. tej recenzji). Monografia składa się z siedmiu rozdziałów przeglądowych i/lub analitycznych (z których trzy zakończone są Podsumowaniem) oraz ze *Wstępu* i *Zakończenia*.

Zanim przystąpię do omówienia i oceny pracy, chciałabym przypomnieć ustawowy wymóg, jaki jest stawiany przed tzw. „pracami habilitacyjnymi”: jest nim **znaczny wkład autora/autorki w rozwój określonej dyscypliny naukowej (w tym przypadku – językoznawstwa)**. Można zatem założyć, że dzieło takie powinno posiadać walor oryginalności, jakąś „wartość dodaną”, która pozwala spojrzeć na język lub komunikację językową w odmienny niż proponowany dotychczas w literaturze naukowej sposób.

We Wstępie Autorka precyzuje cele swojej monografii, jakimi są: 1. usystematyzowanie dostępnej wiedzy na temat jednostek nieciągłych; 2. analiza opisu leksykograficznego wielowyrazowych jednostek leksykalnych w słownikach tradycyjnych i elektronicznych („szczególnie interesuje mnie ten jego element, na podstawie którego można rozróżnić cechy gramatyczne [tych] jednostek”); 3. wskazanie jednego z możliwych sposobów opisu fleksji jednostek wielowyrazowych, zastosowanego w dwóch słownikach elektronicznych (SEJF i VERBEL) (por. s. 13-14).

W zakresie metodologicznym Autorka przyjmuje perspektywę strukturalistyczną, funkcjonalno-formalną. Zakłada również, że recenzowana praca ma charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy językoznawstwo, leksykografię (w tym narzędzia techniczne umożliwiające praktykę leksykograficzną elektroniczną) oraz językoznawstwo kwantytatywne (por. s. 15). Stwierdzenie to budzi moje zastrzeżenie: interdyscyplinarność oznacza, że badacz/badaczka wychodzi w swoich badaniach poza jedną dyscyplinę (a nawet dziedzinę) wiedzy (jaką jest w tym wypadku lingwistyka/humanistyka). Praca „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie...” jest pracą ściśle lingwistyczną. Korzystanie z różnych subdyscyplin językoznawczych trudno uznać za interdyscyplinarność.

W podrozdziale 2.1. Pani Doktor przytacza różne definicje leksykografii, z uwzględnieniem także tych nowszych, w których podstawą pracy słownikarskiej stają się elektroniczne bazy danych. Sporą część uwagi (por. 2.2.) poświęca opisowi leksykografii elektronicznej (z przykładami), wskazując na jej charakter, zasięg, możliwości i ograniczenia. W końcowym akapicie tego rozdziału dr Czerepowicka konstruuje własną propozycję dotyczącą charakteru i zadań współczesnej leksykografii.

Rozdział 3. jest szczegółowym przeglądem stanowisk i koncepcji w zakresie związku frazeologicznego. Habilitantka sprawnie i klarownie omawia najważniejsze z nich, autorstwa S. Skorupki, A.M. Lewickiego, A. Bogusławskiego, M. Grochowskiego, W. Chlebdy, P. Müldnera-Nieckowskiego, opatrując je komentarzami (por. 3.1.). Podrozdział 3.2. jest opisem koncepcji frazeologicznych powstałych na gruncie lingwistyki komputerowej (tu: model I. Mielczuka et al., T. Baldwina i Su Nam Kima oraz M. Woźniaka) i w pewnym stopniu autorską dyskusją z nimi. Podrozdział 3.3. jest z kolei propozycją definicji jednostki wielowyrazowej. Pani Doktor wskazuje na przyjęte przez siebie kryteria, omawia właściwości gramatyczne tych obiektów językowych.

Rozdział 4. ma charakter przeglądowny – jest omówieniem, w jaki sposób w historycznych i współczesnych słownikach języka polskiego traktowane są wielowyrazowe jednostki języka. W przypadku *Słownika B. Lindego* Pani dr Czerepowicka nie tylko opisuje sposoby, w jaki słownikarz ujmuje te obiekty językowe, ale i omawia pewną tradycję leksykograficzną (przed Lindem) w tym zakresie. Następnie Habilitantka zwraca uwagę na pewien postęp w zakresie odnotowywania frazeologizmów w różnych leksykonach, jak i na istniejące niedociągnięcia w tym względzie; czyni to dla *Słownika wileńskiego*, *Słownika warszawskiego*, *Słownika W. Doroszewskiego*, *Słownika*

współczesnego języka polskiego B. Dunaja, *Innego słownika języka polskiego PWN* M. Bańko, *Wielkiego słownika języka polskiego PAN* P. Żmigrodzkiego; Podobnego przeglądu dokonuje w obrębie słowników frazeologicznych (od słownika A. Krasnowolskiego (1898) przez słownik S. Bąby i J. Liberka (2001) po słownik P. Müldnera-Nieckowskiego (2004)). Rozdział ten pokazuje nie tylko praktykę leksykograficzną dotyczącą traktowania jednostek nieciągłych w słownikach jednojęzycznych języka polskiego, ale i postępującą w tym zakresie refleksję lingwistyczną. Podsumowanie tego rozdziału jest dość krótkie, jednak trzeba zauważyć, że większość uwag dyskusyjnych lub krytycznych wobec tych słowników umieściła Autorka w analitycznych partiach tego rozdziału.

W rozdziale 5. Habilitantka mierzy się z zagadnieniem opisu gramatycznego (głównie – fleksyjnego) dotyczącego jednostek wielowyrazowych, na podstawie wybranej koncepcji opisu morfologicznego polszczyzny. Dyskutuje z pojęciami fleksemu i wokabuły, wprowadzonymi do polskiego językoznawstwa przez J. S. Bienia i Z. Saloniego.

Z kolei rozdział 6. jest w mojej opinii najbardziej samodzielny i najdojrzały myślowo (por. s. 159-162) – Autorka teoretyzuje na temat ważnych pojęć, koniecznych w opisie gramatycznym jednostek wielowyrazowych, szczególnie w słownikach elektronicznych (*fleksem / flektem / wyraz morfologiczny* etc.). Następnie Pani Doktor pokazuje konkretne możliwości opisu gramatycznego (fleksyjnego) w dwóch słownikach: w *Słowniku elektronicznym jednostek frazeologicznych* (SEJF, 2012) i w elektronicznym słowniku frazeologizmów czasownikowych *VERBEL* (2020). Autorka dokonuje również przeglądu zagadnień i problemów, wiążących się z konsekwentnym i rygorystycznym opisem gramatyczno-formalnym jednostek wielowyrazowych, wprowadzając czytelników w szczegóły „anatomiczne” obu leksykonów.

Jak wynika z badań zaprezentowanych w rozdziale 7., zbiór wielowyrazowych jednostek imiennych tworzą głównie hasła rzeczownikowe, składające się z dwóch lub trzech komponentów leksykalnych, których paradygmaty fleksyjne są regularne. Hasła przymiotnikowe i przysłówkowe są marginalne pod względem liczbowym. Z kolei analiza zbioru wielowyrazowych jednostek czasownikowych przynosi obserwację, że są to na ogół zwroty grupy werbalnej dysponujące pełnym paradygmatem fleksyjnym, wynikającym z obecności komponentu czasownikowego.

Rozdział 8. jest z „mojej” perspektywy językoznawczej, tj. statystyki lingwistycznej, bardzo interesujący. Autorka odnosi bowiem prawo Zipfa (mówiące, że częstość pewnych wielkości lub cech jest odwrotnie proporcjonalna do ich rangi statystycznej) do wielowyrazowych jednostek języka; w konsekwencji zadaje pytanie, czy częstość występowania wzorów strukturalno-paradygmatycznych (omówionych w poprzednim rozdziale) jest skorelowana z ich budową lub innymi czynnikami (por. s. 214). Ze sprawnie przeprowadzonej analizy prawa Zipfa na korpusie (źródła leksykalne programów SEJF I VERBEL) oraz obliczeń w ramach poszczególnych klas frekwencyjnych wynika, że wzory bardzo częste i częste są na początku listy rangowej, a jednocześnie są najbardziej regularne fleksyjnie i nieskomplikowane formalnie. Wraz ze wzrostem rangi wzorów widać tendencje do pojawiania się ograniczeń systemowych a następnie pozasystemowych. Habilitantka stawia również hipotezę, że wraz ze wzrostem długości (tj. liczby segmentów) wielowyrazowych jednostek leksykalnych maleje ich frekwencja (rośnie ranga).

W Zakończeniu dr Czerepowicka punktuje, w jaki sposób rozwój refleksji językoznawczej przekłada się na praktykę leksykograficzną. Pokazuje, że najnowsze słowniki ogólne (czyli: ISJP, WSJP PAN, SEJF, VERBEL) – w najpełniejszy (choć różny) sposób bazują na rozwijającej się w tym zakresie refleksji lingwistycznej. Podkreśla zalety sformalizowanego opisu jednostek wielowyrazowych w słownikach elektronicznych, jak i w ogóle leksykonów o takim charakterze. W konsekwencji tego opis leksykograficzny tych obiektów językowych staje się konsekwentny i zniuansowany jednocześnie. Ponadto Autorka opisuje syntetycznie grupę jednostek wielowyrazowych, charakteryzując jej skład (różne wzory) i cechy gramatyczne. Zauważa, że słowniki elektroniczne stanowią nową, zmieniającą się szybko w czasie jakość, zarówno dla badaczy, jak i użytkowników nieeksperckich. Podkreśla powstanie nowej subdyscypliny – leksykografii mobilnej (typu *smart*).

Jakie cechy pracy pt. „Wielowyrazowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” pragnę podkreślić?

1. Recenzowana monografia mieści się w samym „sercu” refleksji lingwistycznej dotyczącej polskiego systemu językowego i jego niektórych cech kategoryalnych. Autorka przeprowadza istotną z punktu widzenia językoznawstwa systemowego i warsztatu słownikarskiego analizę dużej części leksykonu polszczyzny, tj. jednostek leksykalnych wielowyrazowych. Z tego względu **praca ta jest potrzebna i ważna.**

2. Wzbudza uznanie duża wiedza Habilitantki w zakresie literatury naukowej dotyczącej głównego przedmiotu rozważań, czyli związanej ze stałymi połączeniami w języku, ich typologią, teorią i praktyką leksykograficzną etc.
3. Refleksja zaprezentowana w tym studium jest uporządkowana, zdyscyplinowana, rzeczowa, uargumentowana, w pewnej też mierze (choć może w niektórych fragmentach pracy zbyt mało) dyskutująca z rozwiązaniami poprzedników. Pracę cechuje jasny i klarowny styl naukowy.
4. Za pewną słabość recenzowanej monografii można uznać jej aspekt opisowy (a ściślej – streszczający) historyczne i współczesne dokonania leksykograficzne (w tych właśnie fragmentach głos Autorki niekiedy „milnie” lub staje się „cichszy”).
5. Na bardzo pozytywną notę zasługują rozdziały 6. i 8., w których widoczny jest znaczny stopień samodzielnej refleksji językoznawczej, umiejętności zastosowania znanych pojęć i praw do własnego materiału empirycznego i wyciągnięcia na tej podstawie interesujących wniosków.

Reasumując punkty 1.-5., należy przede wszystkim zauważyć, że Habilitantka wywiązała się z postawionych przez siebie zadań: usystematyzowała wiedzę na temat jednostek nieciągłych w polszczyźnie, dokonała opisu i typologii wielowyrzowych jednostek leksykalnych w słownikach tradycyjnych i elektronicznych, pokazała też, w jaki sposób różne słowniki radzą sobie z opisem gramatycznym tych jednostek (szczególnie – w jaki sposób słowniki SEJF i VERBEL radzą sobie z opisem ich fleksji).

W związku z powyższymi argumentami stwierdzam, że przedłożona przez Panią dr Monikę Czerepowicką monografia pt. „Wielowyrzowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” stanowi istotny wkład Autorki w rozwój językoznawstwa.

3. Ocena pozostałego opublikowanego dorobku naukowego Habilitantki

Na pozostały dorobek naukowy dr Moniki Czerepowickiej (biorę tu pod uwagę czas od doktoratu do rozpoczęcia procedury habilitacyjnej; lata 2006-2024) składa się:

- „podoktoratowa” monografia „Opis powierzchniowskładniowy wyrażen niestandardowych typu *na lewo, do dziś, po trochu, na zawsze* we współczesnym języku polskim” (2006);

- współautorskie (wraz z I. Kosek i S. Przybyszewskim) studium „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020);

- 15 artykułów w czasopismach naukowych;
- 7 rozdziałów w monografiach naukowych.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na **kilka aspektów twórczości naukowej**

Pani dr Czerepowickiej:

- po pierwsze, na 18 lat Jej aktywności naukowej składają się 2 książki i 22 artykuły. Można zatem powiedzieć, że jest to – pod względem ilościowym – twórczość „średnich rozmiarów”. Jednak Jej dorobek jest, jeśli można tak to określić, dobrze „ulokowany” – mam tu na myśli, oczywiście, czasopisma, w których zostały opublikowane teksty naukowe Habilitantki. Są to: „Prace Filologiczne”, „LingVaria”, „Polonica”, „Język Polski”, „Prace Językoznawcze”, „Biuletyn PTJ”, „Logopedia” – periodyki ważne i cenione w polskim środowisku lingwistycznym, często o wysokiej lub bardzo wysokiej punktacji ministerialnej;
- po drugie, 6 tekstów (wieloautorskich) zostało opublikowanych w języku angielskim (co pokazuje, że tematyka słowników elektronicznych i rozmaitych narzędzi wokół nich zebranych ma charakter sięgający daleko poza refleksję polonistyczną);
- po trzecie, w obrębie Jej twórczości w czasopismach naukowych widać najważniejsze zainteresowania naukowe Habilitantki, tj.: problematykę sformalizowanego opisu gramatycznego polszczyzny, zagadnienia teorii leksykografii cyfrowej oraz wykorzystania baz danych, korpusów etc. w praktyce językoznawczej i społecznej (dydaktycznej, logopedycznej – por. np.: „Jasnopis a wsparcie osób z zaburzeniami mowy...”, „Wykorzystanie programów komputerowych w praktyce logopedycznej”, „Możliwości zastosowania narzędzia do pomiaru zrozumiałości tekstu Jasnopis w praktyce szkolnej”);
- po czwarte, charakter i zakres rozważań naukowych Pani Doktor jest zasadniczo zbieżny z refleksją zawartą w monografii habilitacyjnej. Można powiedzieć, że w porządku chronologicznym i intelektualnym zrecenzowane studium (por. p. 2.) mogło powstać właśnie dzięki wcześniejszym badaniom Pani Doktor, których wyniki zostały zaprezentowane w artykułach naukowych i rozdziałach monograficznych.

Wskażę kilka **cech charakterystycznych warsztatu naukowego Habilitantki** (na wybranych przykładach Jej artykułów i rozdziałów monograficznych). Są to:

- umiejętność aplikacji teorii lingwistycznych do zadań i celów praktyk leksykograficznych, szczególnie tych nowszych, służących tworzeniu słowników elektronicznych (por. np. „Źródła w tworzeniu elektronicznego słownika paradygmatów frazeologizmów werbalnych”, „Computational Lexicography of Multi-Word Units: How

Efficient Can It Be?”, “Toposław jako narzędzie znakowania jednostek wieloczłonowych”, „Jak znaleźć igłę w stogu siana. Automatyczna ekstrakcja wielosegmentowych jednostek leksykalnych z tekstu polskiego”);

- stawianie zarówno właściwych, precyzyjnych pytań badawczych i hipotez, jak i rzeczowe odpowiadanie na nie lub potwierdzanie ich z pomocą bogatego materiału językowego (por. np. „Wstępne uwagi o negacji w wielowyrzowych jednostkach werbalnych”);

- zdolność analizy szczegółowych, ciekawych problemów gramatycznych (por. np. „Realizacja pozycji podmiotu otwieranej przez zwrot frazeologiczny a jego paradygmat (na wybranych przykładach)”, „O szczególnych nie-istniejących rzeczownikach we współczesnej polszczyźnie” – choć termin *nie-istniejące* nie jest zbyt precyzyjny, „*Po pierwsze, z bliska, po polsku*, czyli o wybranych wyrażeniach dwusegmentowych”);

- konceptualizowanie szczegółowych zjawisk językowych w perspektywie historycznej i współczesnej (por. np. „Status czasownikowej formy *kole* we współczesnej polszczyźnie”);

- postrzeganie zrealizowanych / opracowanych słowników lub narzędzi leksykograficznych jako podstawy do rekonstrukcji pewnego typu refleksji lingwistyczno-teoretycznej (por. np. „SEJF — Słownik elektroniczny jednostek frazeologicznych”, „Problemy opisu związków frazeologicznych w formalizmie „Multifleks...”);

- umiejętne rozwijanie i precyzowanie istniejących już opisów gramatycznych pewnych zjawisk językowych (por. np. „Opis dystrybucji niektórych form tzw. zaimków trzecioosobowych”, „O odmianie czasowników o podstawach *mleć* i *pleć*”).

Przyjrzyć się również należy współautorskiej monografii „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych. Teoria, problemy, prezentacja, wersja 2.0” (Olsztyn 2020), w której Habilitantka ma swój autorski udział przede wszystkim w postaci rozdziału 4. „Budowa słownika” (kwestie te omawia i rozwija także w podrozdziale 6.4. monografii habilitacyjnej).

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na duży dorobek słownikowy Habilitantki. Jest Ona bowiem m.in. współautorką dwóch elektronicznych słowników fleksyjnych wielowyrzowych jednostek leksykalnych a mianowicie:

1/ „SEJF. Słownik elektroniczny jednostek frazeologicznych” (<http://zil.ipipan.waw.pl/SEJF>. Warszawa 2012; współautorka A. Savary). Rola Pani dr Czerepowickiej w tym projekcie była bardzo ważna; polegała na opracowaniu listy

haseł na podstawie dostępnych źródeł leksykograficznych i naukowych oraz przygotowaniu opisu w formalizmie Multiflex;

2/ „VERBEL. Elektroniczny słownik paradygmatów polskich frazeologizmów czasownikowych”: (<http://uwm.edu.pl/verbel/>; współautorzy: I. Kosek, S. Przybyszewski). Pani Doktor współtworzyła m.in. ogólną koncepcję słownika oraz listę haseł, analizowała też paradygmaty wybranych haseł.

Obecnie dr Czerepowicka współpracuje przy projekcie Clarin (jej zadanie to: „Słownik jednostek wielocłonowych ze zintegrowanym opisem fleksyjnym”) i w *Wielkim słowniku języka polskiego IJP PAN* w Krakowie (jej zadaniem jest aktualizacja informacji fleksyjnej).

Stwierdzam, że dorobek naukowy i publikacyjny Pani dr Moniki Czerepowickiej z lat 2006-2024 jest średni pod względem rozmiarów, zwarty, relatywnie mało zróżnicowany tematycznie, co jest zaletą w tym sensie, że umożliwia pogłębione studia nad wybranymi zagadnieniami. Są nimi przede wszystkim: gramatyczny opis jednostek wielowyrazowych, słowniki elektroniczne, teoria leksykologiczna/leksykograficzna. Zauważam jednocześnie: dążność do precyzyjnych analiz, skrupulatność badawczą, empiryczność.

4. Ocena aktywności Habilitantki w życiu naukowym i współpracy krajowej/międzynarodowej

Habilitantka w okresie 2006-2024 wzięła aktywny (tj. z referatem) udział w 20 konferencjach krajowych i zagranicznych (m.in. w Warszawie, Poznaniu, w Krakowie, ale także: w Atenach, w Maladze, we Lwowie, w Brnie). Były to konferencje leksykograficzne, językoznawczo-komunikacyjne, frazeologiczne i inne. Szczegółowa tematyka referatów (także współautorskich) odzwierciedla charakterystyczne dla Habilitantki kierunki badań i refleksji naukowej (omówione już w p. 3.), jakimi są: leksykografia cyfrowa, strukturalno-formalny opis wybranych zjawisk w systemie języka polskiego, narzędzia cyfrowe w opisie gramatycznym, narzędzia cyfrowe w edukacji. Była ona także członkinią Komitetu Naukowego międzynarodowych konferencji PARSEME General Meeting: Ateny (2014), Valetta (2015), Ohrid (2016), Dubrownik (2017) oraz członkinią Komitetu Programowego warsztatów Multiword Expressions and Universal Dependencies (Turyn 2024). Pani Doktor odbyła staż naukowy w Université François Rabelais de Tours (Blois, Francja).

Na uwagę i wysoką notę zasługuje Jej udział wykonawczy w pracach grantowych w NCN („Opis paradygmatyczny polskich frazeologizmów czasownikowych. Słownik elektroniczny”) i w Polsko-Niemieckiej Fundacji Nauki („D/P- IPHRAS: Interfrazologia jako element języka nauki”). Współpracowała z IPI PAN (w ramach projektu „NEKST – Adaptacyjny system wspomagający rozwiązywanie problemów w oparciu o analizę treści dostępnych źródeł elektronicznych”) i z NCBiR („Technologia kontekstowego rozumienia języka pisanego na potrzeby poprawy błędów oraz automatycznej oceny zrozumiałości tekstu”).

Pani dr Monika Czerepowicka jest członkinią Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (od 2010), Polskiego Związku Logopedycznego (od 2015) i kolegium redakcyjnego czasopisma „Prace Językoznawcze” (od 2014).

Stwierdzam, że Habilitantka jest osobą aktywną zawodową, poszukającą inspiracji i pomysłów zarówno w polskich kręgach naukowych, akademickich i instytucjonalnych, jak i zagranicznych.

5. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitantki

Aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska Pani dr Czerepowickiej widoczna jest w kilku obszarach. Pierwszą, wyraźnie zaznaczającą się sferą Jej działań jest dydaktyka uniwersytecka. Na macierzystej uczelni (UWM w Olsztynie) prowadzi wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria (na kierunkach: filologia polska, logopedia, lingwistyka w biznesie). Jej przedmioty dydaktyczne to m.in.: językoznawstwo komputerowe, gramatyka opisowa współczesnego języka polskiego, funkcjonalny opis języka polskiego, muzyka w terapii logopedycznej, warsztaty pracy z tekstem, technologie informacyjne w humanistyce etc. Prowadziła seminaria dyplomowe na poziomie licencjackim, była recenzentem prac dyplomowych. Od 2019 pełni obowiązki promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim (w dyscyplinie: językoznawstwo).

Bierze udział w życiu organizacyjnym macierzystego Wydziału, m.in. w latach 2010-2014 pełniła funkcję zastępczyni dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UWM. Natomiast w ramach działań obejmujących tzw. wpływ społeczny prowadziła m.in. warsztaty pisarsko-edytorskie w szkołach i podczas imprez miejskich, angażowała się również w cykliczne projekty medialne (Radio Olsztyn).

Liczbę i jakość działań dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących wiedzę z udziałem Pani dr Moniki Czerepowickiej należy ocenić wysoko.

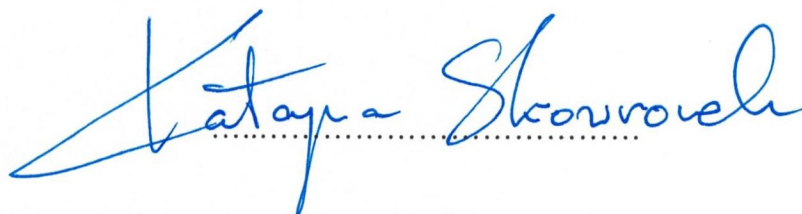
6. Wniosek końcowy

Monografia Pani dr Moniki Czerepowickiej pt. „Wielowyrzowe jednostki leksykalne w polszczyźnie. Studium leksykograficzne” (Olsztyn 2023) jest znacznym wkładem Autorki w rozwój językoznawstwa, głównie na poziomie teoretyczno-metodologicznym i analityczno-interpretacyjnym. Recenzowana praca jest zdyscyplinowanym studium tych obiektów językowych, uwzględniającym zarówno tradycję leksykograficzną, jak i własną, autorską perspektywę. Habilitantka dobrze posługuje się lingwistycznymi narzędziami badawczymi. Monografia – w moim przekonaniu – stanie się „pozycją obowiązkową” dla tych, którzy poszukiwać będą skondensowanej i zarazem w miarę pełnej, systematycznej wiedzy na temat leksemów wielowyrzowych, związków frazeologicznych etc.

Także pozostała twórczość naukowo-publicacyjna Pani Doktor odznacza się dobrą jakością. Jej warsztat naukowy cechują: dobra znajomość literatury w zakresie danego problemu, precyzja terminologiczno-definicyjna, dążność do obiektywizacji rozważań, rzetelność argumentacji. Problemy badawcze podejmowane przez Habilitantkę są istotne dla współczesnego językoznawstwa systemowego (gramatyki, w tym: fleksji) oraz leksykologii i leksykografii (szczególnie – elektronicznej). Habilitantka jest osobą aktywną zawodowo, dydaktycznie i organizacyjnie. Wzięła udział w ważnych konferencjach krajowych i zagranicznych. Jest doświadczoną leksykografką.

W związku z powyższymi stwierdzeniami oraz wszystkimi uwagami zawartymi w punktach 1.-5. tej recenzji wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania Pani dr Monice Czerepowickiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo.

Kraków, 12 czerwca 2024 r.

podpis Recenzentki